

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váczi körút 23

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—

Félévre 4 „.—

Negyedévre 2 „.—

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom: Isten hozott! — „Az üdv a zsidóktól jön.” Egy keresztyén pap prédikációja. (Tárczaccikk.) — A győri rabbi értekezlet lefolyásáról. (Entrefilet). — A „B'nai B'risz” a zsidó türelmetlenség ellen. — Egy orthodox-iskola értesítőjéből. — Még egy szerény megjegyzés. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — A petroleum-tisztítás feltalálója. — Hirdetések.

ISTEN HOZOTT!

Felekezetünk hü napszamosai tanácskozáásra gyűlnek egybe e hó 21-én a fővárosban. Üdvözljük őket szivünk mélyéből.

Tanácskozásuk tárgya közel áll mindnyájunk szívéhez, és ügyeik, melyek fölötti eszmét cserélnék, mindnyájunknak ügyei.

Mert ők a felekezet jövőjének, gyermekeink tanítóit, az új nemzedék nevelőit.

Fogadják legbensőbb «Isten hozott!»-unkat.

A zsidó tanító több az ő felekezetének, mint másfelekezetű tanító hitrokonainak. Mert a mit másfelekezetű iskolában pap és tanító végez, az minálunk magának a tanítónak feladata.

Elemi iskoláinkban a tanítók oktatják a hittant is. Elsők, kik megismertetik gyermeinket az imakönyv betűivel, az ősök, próféták és bölcsök történetével, szent nyelvével.

Főképen az ő kezükben van tehát letéve felekezetünk jövője. Alapvetés az ő munkájuk. Erős alapon könnyű a tovaépítés.

És a zsidó hitoktatás fogja képezni az ország minden tájáról ide sereglő tanítóinknak tanácskozása tárgyát.

Évről-évre tanúságot tesz róla maga a magyar állam vallás- és közoktatásügyi minisztere, hogy az országban fennálló zsidófelekezetű iskolák a magyarság és a közművelődés szempontjából a *legjobbak* közé tartoznak, sőt a nem magyarajku nemzetiségek lakta vidékeken valóságos

missiót végeznek a magyarosodás érdekében. A zsidó felekezeti iskola tehát nemcsak, hogy nem ellenkezik a magyar haza érdekeivel, de sőt ezeket hathatósan előre mozdítja, úgy, hogy bátran állíthatjuk, hogy *iskoláinkban a haza és a felekezet érdeke találkozik.*

Hogy ez így van, első sorban tanítóink érdeme; övék főképen a dicsőség, hogy iskoláink azokká lettek, a mik. Fogadják érte felekezetünk köszönetét.

Nem oly fényesen oldották meg feladatukat tisztán a felekezet szolgálatában. A hitoktatás . . . de minek rekriminációkat emelni, hisz azért gyűlnek egybe most, hogy tanácskozzanak, miképen lehetne *javitani* rajta; mert azt belátja mindegyik, hogy *úgy a mint van, nem maradhat.*

Megengedjük, hogy a hiba főforrása magában a felekezetben keresendő, mely korántsem emelte oly magasra tanítóit, mint teszi ezt az állam, mint teszik ezt más felekezetek. A magyar zsidóság még mindig nem ismeri el a tanító érdemeit és még mindig — ezek ugyan már (az égnek hála!) nem oly gyakori esetek többé — könnyen, mint a pehelyt hányják-vetik tanítóikat a zsidó községek.

A tanító, és ezzel magának a tanügy sorsának javítása, legcsekélyebb gondját képezi a községnek; érdemei méltatásáról alig lehet szó, de igenis ha lehet, le-lenyessnek fizetéséből egy-egy csipetnyit.

Ime egy példa.

Az országos zsidó tanítóegyesület, melynek tagjai gyűlnek össze most a fővárosban, sokat, nagyon sokat és szépet tett már a hazai zsidó tanügy emelése érdekében. Megteremtett egy *zsidó magyar iskola-irodalmat*, sokat javított a tanítóság állapotán, és segíti, a mennyire tőle telik, a segélyre rászorultakat. Hogy az ilyen testület viruljon, hogy mennél nagyobb legyen tekintélye, hogy mennél többet tehessen tagjaiért, a községeknek végre érdekében áll. Ha egy hatalmasan lüktető szervezet a tanítóra folyton buzdítólag hat, gondolkodásra, haladásra folyton ösztökéli, s ha emellett biztosított övei sorsa, magától értetődik, hogy szabadabb fővel, könnyebb kedélyvel élhet szent hivatalának, mi végtére csak a községnek válik hasznára; és mégis, mit gondolsz, nyájas olvasó, az 500 zsidó központi község közül, hányan támogatják az egyesületet (évente 5 frttal) mint pártoló tagok? — *Kilenczen!*

Az egyesület azért a derék férfiu vezetése mellett, ki már egy évtized óta élén áll, ha lassan is, de folyton gyarapodott; a tagok száma ma már felölleli körülbelül az összes zsidó tanítók felét, az egyesület által kiadott iskolai-könyvek egy kis könyvtárt tesznek ki, tanítók özvegyének és

keresetképtelen tagoknak juttatott összegek vagyont tesznek ki, és számtalan az eset, hol az egyesület közbenjárása által segített tanítók bajain.

Az egyesületnek azonban egyik legnagyobb haszna, hogy tagjai időről-időre összejönnek, hogy az iskola életébe mélyen bevágó fontos kérdések fölött tanácskozzanak és határozzanak.

Ilyen tanácskozásra gyűlnek össze a tagok e hó 21-én. — Isten hozta körünkbe!

Sz.

Lapunk mult heti számában méltatott *győri rabbi-értekezlet* lefolyásáról a következő szűkszavú tudósítást vesszük:

«Az értekezlet e hó 13., 14. és 15-én megtartott és benne részt vettek: Dr. *David* Gyula, pozsonyi, *Diamant* Mór, trencsényi, *Ehrlich* Mór, rohonczi, Dr. *Fischer* Gyula, győri, Dr. *Herczog* Manó, kaposvári, Dr. *Löw* Immánuel, szegedi, Dr. *Neumann* Ede, nagy-kanizsai, Dr. *Schreiner* Márton, csurgói, Dr. *Seltmann* Lajos, hódmezővásárhelyi és Dr. *Stier* József, szombathelyi rabbi

Az értekezlet tárgyalásait *bizalmasoknak* nyilvánította. Beható eszmecsere folyt számos nagyfontosságú felekezeti ügyről, különösen arról, hogy minő módon lehetne a hazai zsidóság *egységét* helyreállítani és *eggséges szervezetet* létrehozni és erre nézve egy

„Az üdv a zsidóktól jön.“^{*}

Egy keresztény pap templomi szónoklata.

Nagyon időszerű mondás most az, hogy „Az üdv a zsidóktól jön!“ Az ur evangéliumában is benne van e mondás, s időszerű, bár a kor szellemével ellentétes állítást képez.

— Minden üdv a zsidóktól jön! — mondá Krisztus. És a mi napjainkban, vajjon mit hallunk! Azt mondják, hogy a rossz, nem — minden rossz a zsidóktól származik; ezt halljuk, ezt olvassuk minden nap, de az igaz keresztény őrizkedik attól, hogy ezt a zagyva kiáltást hangoztassa, hogy minden rossznak a zsidók az okai. A józan hívők tudják, hogy vannak keresztény uzsorások, keresztény csalók, népámitók is, és szívükre veszik a próféta beszédét!

— Mindenki a saját bűneiről beszéljen!

— — — Hát nem kell-e a keresztény népet azzal vádolnunk, hogy éppen a zsidó ellen olyan sokat vétkezett? Hát nem gyűlölték, üldözték, átkoz-

ták és gyilkolták a keresztények gyűlöletes módon évszázadokon keresztül a zsidókat? Nem Luther volt-e az, aki azzal a súlyos váddal lépet föl, a papok, a püspökök, szerzetesek és a középkor egész egyháza ellen, hogy úgy bántak a zsidókkal, mintha kutyák s nem emberek lennének. Megfeledeztek az evangéliumi mondásról, hogy „Az üdv a zsidóktól jön!“

Azért teljesült be most rajtuk a szentírás szava. Amivel bűnhődünk, azzal büntettetünk! Az isten nem engedi meg, hogy kigunyolják, pedig a keresztény népek azt istent gunyolták a zsidók üldözésében.

„Az üdv a zsidóktól jön!“ — Ezt mondta a megváltó és igazat mondott. Izrael története háromszorosan is megerősíti ezt. Már Krisztus előtti időben is elismerték ezt különben. *Pál* apostól 3 római levelében e kérdésre, hogy: Mi előnyük van a zsidóknak? — így felel: „Valóban, igen sok; először rájuk van bízva az isteni kinyilatkoztatás!“ A 2. fejezetben így folytatja: „A zsidóké a gyermekség öröme, a törvény szentsége, az istentisztelet fensége és az ígértet földje!“

Ebben van meg cimmondatunknak teljes igazolása! A próféta ezt akarta megvilágosítani a naza-

* E prédikációt Wagner C. lelkész, a sydenhami ev. község lelkésze mondotta, a barneni béketemplomban. Méltó arra, hogy kath. és ev. lelkészeink is szívükre vegyék és ne csak a hívek.

országos rabbi gyűlékezetenek egybehívása találatosnak kívánatosnak. Tárgyaltatott továbbá a hitoktatás kérdése és az erre vonatkozó megállapodások közül kiemeljük, hogy a biblia tüzetes ismertetése jelöltetett meg az összes hitoktatás középpontjául, kívánatosnak fejeztetett ki továbbá, hogy az alkalmi isteni tisztelet agendája irodalmi megvitatás tárgyává tétetvén és a különböző idevágó muokálatok összegyűjtetvén, ezen téren is kellő egyöntetűség céloztassék. Szóba hozott a képesített kántor^{tanító} intézménye is, melynek meghonosítása kívánatosnak találatosnak. Az értekezlet bizalmas jellegénél fogva csak ennyit tartottunk közzelendőnek.

A „B'nai B'risz” a zsidó türelmetlenség ellen.

Többször volt már felemlítve lapunkban, hogy az Északamerikai Egyesült Államok köztársaságában évtizedek óta hatalmas zsidó rend, 58 páholyal áll fenn; A „B'nai B'risz” (a szövetség gyermekei) szabadkőművesszerű rendje. Eme rend, melynek hervadhatlan érdemei vannak az ottani társadalom de első sorban az amerikai zsidóság nemesítése körül, az utolsó években nagy hódításokat tett Németországban, hol 28 „B'nai B'risz” páholy áll fenn több ezer taggal a zsidóság legjavából, sőt alig egy félv év előtt a berlini főpáholy nagymestere maga járt Romániában, hol 9 páholyt hívott életbe.

rethi szamaritanusok előtt mikor fölkiáltott: Az üdv a zsidóktól jön!

Nem az egyiptomiak, chaldaeusok, nem a görökök és romaiakra, hanem a zsidókra volt bízva az isteni kinyilatkoztatás. A zsidók vették át az élő istennek, Jehovának kinyilatkoztatását és ők őrizték Abrahamtól kezdve Maleachiig. A zsidók voltak a „szent gyermekség” (Mós. II. I. Jerem 31. 26.) választott népe, az ő ősapáikkal kötött az isten szent szövetséget, a föld népeinek áldására.

Az isten szolgálja, az ő testamentum közvetítője is a zsidó Mózes volt, aki Sinai hegyen átvette a szeretet törvényét az istentől s e szeretet bizonyosságául adta Izraelnek az ígért földjét. Igen, kedveseim! A tiz parancsolat, melyet Mózes utján az istentől kaptunk, még ma is minden keresztény ház erkölcsi alapját képezi. Ezen alapszik a család, az egyház, az iskola és az állam! . . .

— — — Nézzétek — kiáltott fel a proféta Izraelről — sötétség borította a földet, homály az embereket. De fölöttetek volt az ur hatalma, teljes fényességében (Jezajas 60. 2.) Izrael férfiai az Ur választottai voltak, akiket a szentlélek birhatott a beszédre,

Ezen rend ellen fordította mérges tolla hegyét Hirsch Izsák ur, a német orthodoxia nemrég elhalálozott vezérének, a híres Samson Raphael Hirsch frankfurti rabainak a fia, ki a Mainzban megjelenő „Israelit und Jeschurun” című, a németországi orthodoxia legszélsőbb irányát képviselő organumnak egyik szerkesztője. Hirsch ur hosszú cikksorozatban, kiindulva egyik németországi páholy ténykedéséből, rejtegette, hogy a „B'nai B'risz” rendben, ha héber nevétől eltekintünk, nem zsidó semmi, a páholyok a legszélsőbb reform álláspontján állanak, a hitet eldobták, a vallást kigunyolják, minél fogva őrizkednie kell tőle minden zsidónak, mint olyan intézménytől, mely hitünk megsemmisítését tűzte ki magának célul. Így folyt ez mérgesen és kiméletlenül egy féltuczat vezércikkben keresztül.

A new-yorki főpáholy egyik előjárója erre szükségesnek látta egy nagyobb nyilatkozatban felelni, melyet, eltekintve a bevezetéstől, a következőkben egész terjedelmében ismertetünk:

„Nagyon tág lelkiismeret kell ahhoz, — hogy erősebb kifejezést ne használjak, — hogy egy fél, aki megköveteli, hogy véleményét tiszteletben tartsák, a vallás ellenségének nevezzen egy zsidó intézetet, mely három év óta jótékonyág tekintetében többet tett, mint akár-mely hasonló intézménye a zsidóságnak évtizedek alatt. Az összeg, melyet az intézet szegény özvegyeknek kifizetett, több egy milliónál és amit

a cselekvésre. (2. petri 1.) Az ő írásaikat használtuk tanításnak, büntetésnek, nevelésnek és az igazságosságnak alapja gyanánt (2. Fim. 36.) Hát nem e üdvös adománya az istennek az egész ó testamentom? Gondolatok csak a zsoltárookra, melyekről Lord Byron mondja: Olyan magasak, mint az ég, és olyan mélyek mint az Oczean! Mily magas röptü ismerete az istennek, milyen mély ismerete az égnek van bennük letéve. Az ókor legnemesebb költői és legnagyobb filozófusai mennyire elmaradnak Izrael zsol-tárköltője mögött.

Igen, kedves barátaim! Mi is elmondhatjuk, hogy a zsidótól jött az üdvözítő. Ez is történeti tény és a világ népei szivükre vehetnék! Nem közületek; hanem a zsidók közül jött elő Krisztus a világ üdvözítője! Ábrahám nemzetségéből, Dávid törzséből származott Krisztus, a zsidó szűz Mária volt az anyja és zsidó-földön Betlehembben állott a bölcsője . . .

Zsidó nyelven beszélt a válságos napokban és ihletett percekben; egy „Hephatha”-val (nyilj meg!) megnyitotta a süket néma nyelvét és fülét és „Tali the, Kumi”-val (Leányka, kelj föl!) életre hozza Jairi leánykáját, háromszoros «Abba» (Atyám!) kiáltással

betegeknek és synylódóknek kiadott, tulhaladja a két millió dollárt.

Ezenkívül a B'nai B'risz-rend egész sereg árva-házat, menedékhelyet építtetett, intézeteket szervezett az irodalom ápolására és alkalmat adott új zsidó hitközségek alapítására, templomok építésére. Ez persze mind nem számít egy olyan ember szemébe, ki a zsidó vallást nem a *tett vallásának*, hanem a *hit vallásának* tartja. Legáltalább ő az utóbbit sokkal többre látszik s e tekintetben nem akarnék vele vitatkozni, becsülni.

Ő néki jogában van véleménye mellett megmaradni s eszem ágában sincs ezért fölötte pálczát törni. Azt azonban szívére akarom kötni, hogy שמוע בין אחיהם * szintén zsidó közmondás és hogy egy igaz zsidó sohasem itél addig, míg nem informálította magát.

Ha ezt megtette volna, tudná, hogy a rend nem csinál propagandát sem az egyik, sem a másik pártnak, és hogy az a főtörekvése, hogy a templomi kérdésekben fölmerült vitákat páholyából távol tartsa és hogy a שנאת ה' ** mely már annyi bajt okozott, véget érjen.

*) Annyi mint: Hallgassátok meg egymást.

***) Alapnélküli gyűlés.

Nem mulaszthatom el itt, hogy ne utaljak arra a vitára, mely a német orth. zsidóság két nagy képviselője: *Hirsch* Rafael Samson rabbi és *Bamberger* Seligman rabbi között folyt és melyben az utóbbi több türelmességet kért. Valóban, a türelmetlenség képviselője akkor sokat ártott a zsidóságnak, ámbár el kell ismer-nem, hogy ő mindazt a legbuzgóbb és legszen-tebb elvi meggyőződésből tette. De éppen e meggyőződés az, mely a zelotákat vakbuzgó-ságukban vezette, egy *Torquemadát*, *Arbuezt* ép úgy, mint ama *rabbínusokat*, akik a közép-kori vallásbölcsezet legkiválóbb képviselőit, a világi hatóságnál följelentették, miáltal a tal-mud a máglyára került.

Ez a vakbuzgóság, mely beszámíthatatlanabb, mint a beteg gondolkodó képesség, sokkal inkább hozzájárult Jeruzsalem elpusztításához és a zsidók politikai önállóságának megsemmi-sítéséhez, mint bármely más körülmény. Ugyanez a vakhit még ma is képes a legnemesebb, a legmagasztosabb dolgot szétrombolni, ha ez magát bizonyos vallási bírák véleményeinek alá nem veti. Hogy ma a zsidók összműködése erkölcsi és kulturális állapotaik emelése tekintetében nem képzelhető, annak csakis a pártokra való

küzdü végig a Gethsemane nehéz óráját, és az «Eli, eli, lama asabtham!» (Istenem, istenem, miért hagytál el!) kiáltással ajkán halt meg. Zsidó megtisztelő czimekkel halmozták el: rabbi, rabbuni, Dávid fia. Messias volt a neve s Pilatus is az igazság hirdetője lett, mikor ezt írta a keresztfára: J. N. R. J. (Naza-rethi Jézus, a zsidók királya!

És ki volt 12 apostol? Ki volt a 70 ifju. akik Jézus tanát hirdették, ki volt az 500 testvér, aki előtt a feltámadott megjelent? És a 120 ember, akik egy a feltámadás után együtt maradtak és a 3000, lélek, akit megkereszteltek pünkösöd-ünnepén és az 5000 megtért férfi? Nem a zsidóktól származnak e mindezek?

És most is áll még az üdvözítő mondása, hogy az üdv a zsidóktól jön. Honnan veszik a német, angol és amerikai evangeliumnak terjesztői az alapot működésükhöz? Nem a zsidóktól származott és ránk hagyott, minden nyelvre lefordított bibliát terjesztjük-e most is? És még most is nem e zsidó származásu apostolok kenetes tanításait hirdetjük-e napról-napra a szöszékről?

A mi álláspontunkat a zsidókkal szemben, —

elvi és gyakorlati szempontból, — revízió alá kell venni. A gyermekek nevelést összhangzásba kell hozni a zsidó gyermekekével, mert bizonyos, hogy a gyűlés Izrael ellen csak a bérmatanítások óta kapott lábra. Tanulnunk kell Izrael történetét, mert az ifjuság a szerint foglal állást, amint oktatják, a szerint szeret vagy gyűlöl

Tanuljátok az ó-testamentumot s tegyétek a szivetekre kezeteket és kétezzétek meg magatoktól, hogy mikép éreztek Izraellel szemben? Más érzélem, más gondolat támad szivetekben és agyatokban, mert látni fogjátok, hogy isten nem hiába választotta népeket Izraelt!

Ha a történetet lapozatok, attól függ minden, hogy mikép fogjátok fel. Be kell oltani az ifju szivekbe a türelmet, a szeretetet, meg kell magyaráznunk, hogy Izrael tévtanai és maga Krisztus felfesztése is az isten rendeléséből történt. Akkor gyermekeik nem fogják a zsidókat Krisztus gyilkosainak mondani, hanem mellüket verve azt kiáltják ők is:

— „Az üdv a zsidóktól jön!”

szétbomlás az oka. És éppen ezt az örvényt akarná a rend áthidalni.

Hogy az orthodoxoknak, vagy a reformközségbelieknek van-e igazuk, az bennünket, a rend tagjait nem érdekeli. De az igenis érdekli bennünket, hogy a zsidóság a népek világitó oszlopa legyen, ami az erkölcsöt, műveltséget, családi életet illeti és hogy a zsidók, bárhol éljenek, a tiszta életnézletek legmagasabb fokán álljanak és közös erővel e cél felé haladjanak, bármely párthoz tartozzanak is.

Európában különös véleménynyel vannak az amerikai zsidó vallásról és követőiről. Egy bizonyos lenéző mosolylyal tekintenek ránk, pedig el kell ismernünk, hogy itt több összetartás, több áldozatkészség, nagyobb bensőség nyilatkozik a vallás dolgában, mint bárhol az óvilágban. Az itteni zsidóknál nem mutatkozik olyan vallási közöny, mint a bevándorolt német zsidó, vagy orosz ifjúságnál, s ez határozottan a «B'nai Brisz» érdeme. És mit eredményezett a Hirsch ur által követett irány a zidóságnak? Annyit, hogy már a rabbinikus és mosaikus törvényeknek semmi tekintélyük nincs.

A rend működése is olyan vallásos szellemű, mint bármely más zsidó intézeté, és ha Hirsch ur az igazat akarta volna tudni, akkor elővette volna az első kerületben hozott határozatokat, melyeket Hirsch Mór báró bizonyos nyilatkozataira tettek s ne csak az egyes berlini és boroszlói páholyok programjait.

Abból kiolvashatta volna, hogy a rend törekvése éppen olyan zsidó irányú, mint az övé. Nem a vallástól el, hanem a hitnek felismerésére akarjuk vezetni hitsorsosainkat és akik e törekvésnek utját akarják állani, árulást követnek el az összes zsidók legjobb ügyei ellen.

Különben a rend működése *nem titkos*. Tettei, törekvése, működése nyíltan áll *a világ előtt* s az egyes páholyok évi jelentéseket terjesztenek elő. Aki itt látni *akar*, az láthat. Persze, ha valaki a jó elől lezárja szeméit s csak úgy félrepillantással hibákat lát, akkor ne kívánja, hogy komolyan vegyék mondásait.»

Egy orthodox iskola.

Nagyvárad.

A nagyváradi orth. izr. hitközség polgári- és elemi iskolájának értesítőjét az 1888/9. tanévről a hitközségi iskola-bizottság megbízásából szerkesztették: Pfeiffer Ignác elemi iskola igazgató, Reich Manó polg. isk. igazgató

[Lévl a szerkesztőhöz]

Tekintetes szerkesztő ur!

Éleslátással és találó kritikával gazdagon felruházva foglalkozott egy tanfőrfi becses lapjának utolsó számaiban némely zsidó népiskola értesítőjével, de úgy óhajtanám, hogy a helybeli iskola értesítőjéről az alábbi tudósítást, méltóztatnék felvenni, mely a helybeli viszonyok egy ismerőjétől ered. Különben is mondhatom, hogy ez az értesítő külön cikket érdemel, mint egy nevezetes jelenségnek hirdója.

A helybeli orthodox hitközség az értesítő szavai szerint „**engedve a szükség hódító erejének** az 1882/3-iki tanévvel százados multu elemi iskoláját ujja szervezte“, azaz a nagyváradi orthodox hitközség, anélkül, hogy félt volna, hogy orthodox jellegét elveszti, végleg szakított a chéderrel s a rendszeres népiskola hívévé lett. Ezen változást „a szükség hódító erejével“ igazolja ugyan, de ki hallotta valaha, hogy „a szükség hódító“ hatalma előtt orthodox intézményeknek meg szabad hajolniok? Hiszen ez roppant hasonlít az átkos neologok elveihez. Hova lett a nagy mihályi zsinat palládiuma? Szakított vele a nagyváradi orthodoxia már akkor is, mikor a német grammatikában jártas Fuchs Mórt főrabbiává választotta, és szakított véglegesen akkor, amidőn iskolájának tantervét elfogadta. Távol legyen tőlünk neki ezért szemrehányásokat tenni, csak konstatálni akartuk — még pedig örömmel — azt, hogy mi belőlünk is a haladás pártfogói lettek.

Végtére nem tagadható, hogy a régi orthodox szempontból a nagyváradi polg. fiúiskola nem üdvözölhető örömmel. A nagy mihályi álláspont lehetetlenné lett, a magyar orthodoxiának legnagyobb lélekszámú hitközsége meghajolt a cultura követelménye előtt. Nem tettük e lépést megfontolatlanul, hanem tettük teljes tudatában annak, hogy egyenesen a vallás ellen elkövetett bűn volna, ha nem dokumentálnók iskoláink által az azokban nevelendő generáció által, hogy a műveletlenség, a tudatlanság és — bocsánat a kifejezésért — a mosdatlanság nem szükségképi kísérői a zsidó orthodoxiának. Ezen törekvést értesítőnk is kifejezi, amidőn azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy „felekezeti életünkben intézetünk *culturalis lényezőt* képez.“ A nagyváradi orthodox polgári iskola fényes jele az orthodoxia életképességének, de egyúttal annak is, hogy azon culturalis különbség, mely a hazai zsidóság

különböző elemei között a szakadást előidézte, szűnőben van, s hogy ma maga az orthodoxia teremti meg, azon intézeteket, melyektől a congressus idején irtózkodott. Nem fogunk megállapodni a polgári iskola mellett; hanem a német orthodoxia mintájára fogunk a rabbiképzés számára is oly intézetet felállítani, amely a budapesti rabbiképző verseny nélkül való uralmát korlátozni fogja. Ha a mi orthodox gyermekeinknek szabad magyar és német, sőt héber nyelvtant is tanulni, akkor szabad a jesivák tanulóinak is és ha szabad, akkor a tavalyi tanácskozmányok eredménytelensége nem fog bennünket visszariasztani attól, hogy a jesivát átalakítsuk rabbiiskolává.

Közöljük már most intézetünk hittani tananyagát, hogy azután a helybeli zsidó tanügyi állapotokról néhány megjegyzést koczkaztassunk.

Elemi népiskola.

I. osztály. Folyékony héber olvasás: birchasz hanehenin, birchasz hamozón, borchu, kedussah, keriasz sema első szakasza. Az isteniszteletről, az emberek egymás irányában való kötelességeiről.

II. osztály. a) Biblia eredeti szövegben: heresisz-vajésev.

b) Ima tekintettel az imadarabok használati idejének megismertetésére.

c) Héber nyelvtan a biblia tanítással összekötetésben: ószijosz, tenuósz (aleffel irva), kiunujim, h. hajedioh, v. hachibbur, svó nó, svó nach, dogés chozok, dogés kal.

III. osztály. Hittan a) Biblia eredeti szövegben: mikéc-czav, 16 Szidra.

b) Próféták: Józsué könyvéből 12 fejezet.

c) Ima mint a II. osztályban.

d) Héber nyelvtan: nikkud, chelké hadibbur, a selémim ragozása, neginóh.

IV. osztály. a) Hittan. Biblia eredeti szövegben: semini — ékev.

b) Próféták: Birák könyve.

c) Héber nyelv: sémósz, kol hamiskolim, poalim, selémim vachaszérim, nochim.

Polgári fiúiskola:

I. osztály: a) Biblia: széfer devórim és az ebben előforduló nevezetesebb rasi magyarázatok eredeti szöveggel.

b) Próféták: Samuél I.

c) Héber nyelvtan: chelké hadibbur, póalim; — hetenkint egy írásbeli feladvány.

II. osztály. a) Biblia: széfer hasóvuá nevezetesebb commentárokkal szóbelileg fejtegetve és rasi eredeti szöveggel.

b) Próféták: Semuél V.

c) Héber nyelvtan tüzetes átisméltése, hetenkinti írásbeli feladványokkal.

d) Dinim miszéfer chájé ódom.

III. osztályra kitűzött tananyag.

a) Biblia: szeder hasóvuá. Rasi. Haftóroh fordítása és tüzetes fejtegetése.

b) Mislé.

c) Dikduk leson hakódes, kisebb fogalmazvány készítése.

d) Dinim miszéfer chájé ódom; kisebb fogalmazvány készítése.

e) Zsidók története: A babilonai fogságból való visszatérésig.

A talmudtórah iskola.

I. évfolyam: Kidusin 41—48-ig.

II. évfolyam: H. Cicisz, tefillin, mezuzoh.

Kiddusin 41—51. 56—61-ig.

Jövő tanévre ki van tűzve: Bóvó meció.

Eddig iskolánk fényoldalait tekintettük, tekintsük már most a helybeli orthodox iskoláztatás árnyoldait.

Teljesen a régi orthodox állásponton csak egy dologban maradtunk, abban, hogy a lányok tanításáról nem gondoskodunk, hanem átengedjük őket teljesen a községi iskolának, sőt fiutanolóknak is csak kis része, összesen 201 látogatja a mi iskolánkat, míg a tulajnyomó többség szintén a községi iskolába jár. Összevéve fiukat és leányokat ezen 200 gyermekkel szemben, akiket magunk nevelünk, áll 1200, írom: *ezerkétszáz* tanuló, akik a községi iskolákba járnak. Hol van az orthodox szülők buzgósa, hol a hitközségnek s a főrabbi urnak buzgalma, ha az ilyen hihetetlen s hallatlan dolog megtörténhetik? Hiszen a legmegátalkodottabb neolog községekben sem találunk ehhez fogható arányt. Oly jelenség ez, amelyet községünk intéző férfainak kötelessége a nyilvánosság előtt, ha lehet, igazolni, amelynek megszüntetésére községünknek minden lehetőt meg kell tennie.

Végül megemlítem, hogy a polgári és elemi népiskola tantestülete összesen 9 tanerőből és az énektanítóból áll.

Dr. A . . n.

*

Adjuk a fenti cikket úgy amint vettük, megjegyezzük azonban, hogy a nagyváradi orth. iskola hivatalos értesítőjében tévesen állittatik a 30-ik lapon, hogy „a hitközség a nagyváradi községi iskolában járo, az orth. izr. hitfelekezethez tartozó 1200 gyermeknek vallásoktatásáról is kellőkép gondoskodott.“ A dolog tudniillik úgy áll, hogy a községi népiskolába 877 zsidó járt, a kath. népiskolákba 2, a polg. fiúiskolába 60, a felsőbb leányiskolába 39, összesen 978 tanuló. Föltéve, hogy e tanuló mind orthodox, akkor is *222-vel* több tanulóval számol be az orth. iskola igazgatója, mint amennyi tényleg járt. Furcsa világot vet a nyilvántartás pontoságára ezen szá-

madat s reméljük, hogy az igazgató ur helyt fog állani azért, amit kinyomatott. Érdekesnek tartjuk ezuttal a nagyváradai népiskolai tanulókról a következő statisztikai adatokat közölni:

a községi népiskolákba járt keresztény : 841, zsidó 877
a kath. " " " " : 1627, " 2
az orth, zsidó " " " " : — " 201

Auspitz iskolába, mely a congressusi hit-

község iskoláját pótolja, járt kereszt : 6, " 204
vagyis összesen járt elemi népiskolába Nagyváradon 3758 tanuló, még pedig keresztény 2474, zsidó 1284. Följegyzésre érdemes, hogy míg a keresztény tanulók $\frac{2}{3}$ -a járt keresztény felekezeti iskolába s $\frac{1}{3}$ -ad a községibe, addig a zsidó tanulók közül az orth. és congressusi iskola csak $\frac{1}{3}$ -adot tudott magáhos hódítani (405), míg $\frac{2}{3}$ -ad a községi népiskolákba járt. Ez az arány nem válik a nagyváradai zsidóknak dicsőségére és nem felel meg azon várakozásoknak, amelyeket oly nagy hitközséggel szemben, mint Nagyvárad, támasztanunk kell.

Még egy szerény megjegyzés.

Alulírott az öngyilkosságról régente egy könyvet írt azon cím alatt: „Eine Studie über den Selbstmord von jüdischem Standpunkte,“ de — mint sajnálattal tapasztaltam, — nem méltatta művemet sem Halász igazgató, sem Amicus ur, azért bátorkodom e tárgyról egy néhány észrevételt tenni.

Művem czáfolja a híres Michaelis könyvében: „Mosaisches Recht“ kifejezésre juttatott ama véleményt, miszerint a bibliában az öngyilkosság tilalma nem található, s hogy a 6. ige arra nem vonatkozik, mert — ugymond — az embernek jogában áll önmagát megölni; életével csinálhat a mit akar.

Hogy a 6. ige csak más emberen követett gyilkosságra vonatkozik, már a Mechilta mondja ezen szavakkal: לא תרצה לפי שנאמר שופך דם האדם עונש שמענו אזהרה לא שמענו לכן נאמר לא תרצה. Mindemellett nem áll, hogy az embernek szabad volna magát megölni; ezt tiltja a zsidóságban uralkodó szellem, de maga a szentírás is. Idéztem ott Mendelssohn következő szavait: »Die Bibel stellt als das wesentliche Moment auf, dass Gott unseres Eigenthum Herr, wir sein Eigenthum sind und seine Vorsehung unser Bestes besorgt. Indem Gott uns das Leben und ein gewisses Mass von Kräften, durch die das Leben erhalten wird, gegeben, handeln wir wider seinen klar ausgesprochenen Willen und seine Absichten, wenn wir den Erhaltungskräften unserer Natur Gewalt entgegen setzen und der Dauer unseres Lebens ein Ende machen.« Utaltam Wesselyre, a nagyhirű hebráistára, ki művében, (Imre Schefer) és a Meásfimban (תקומה) az öngyilkosság tilalmát a versben: אך את דמכם לנפשתיכם אדרש (ti véreteket életetekért keresni fogom). Azaz, nem hagyom a saját magad ellen elkövetett vérontást büntetlenül. Hogy ez a

vers nem a gyilkosságra, hanem az öngyilkosságra vonatkozik, kitűnik már abból is, mert a következő vers így hangzik: A ki ontja az ember véré, annak vére ontassék, mert Isten képmására alkotta az embert. Az elébbi vers nem tilthatja ugyanazt, mit a rögtön rákövetkező vers tilt meg.

Maimonides (H. Roczeách 2. 5.) szintén a fent említett versből következtett az öngyilkosság tilalmára.

Az a bibliai tan, hogy az öngyilkosság tilos, más vallásba, (a keresztényben és a mohamadánba) is átment, ámbár az evangéliumban nem találjuk ennek tilalmát tiszta szavakkal kifejezve s azért sokan azt állítják, hogy a keresztény vallás szerint az öngyilkosság szabad, sőt Abrabard azt is véli, hogy Jézus maga öngyilkos lett. „Le messie ou le fils de Dieu des chretiens, sil est orai, soi mort de sen pleingre, fu evidement un suind. On ne pent dire autont d'un grand nombre de martirs, qui ce sent volontairement présentés an suppli se avári que des pentieres qui se sont fait un merité de se detruire par á pen.“

A Korán (sura 4.) az öngyilkosságot a következő szavakkal tiltja: „Ne legyetek öngyilkosok, a ki öngyilkos, ezt a pokol tüze fogja megemészteni.

A mi a המאמר עצמו לדעת אין לו חלק לעיה mondatot illeti, igazat kell adnom Amicus urnak, hogy tulajdonképeni forrását senki sem ismeri. Már Hirsch Chajes, ez a nagy kutató, sehol sem találta ezt a mondatot; ő abból következteti, hogy az öngyilkosnak nincs része az örök életben, mivel a talmud egynehányszor megemlíti, hogy ki az Isten dicsőségéért (לקידוש השם) megölte magát, az מוונן להיי עיה, ebből következik, hogy a ki más okból veszi életét, ettől meg van fosztva.

A mondat fordítását illetőleg, természetes, hogy ezt csak így lehet fordítani: A ki öntudatosan öli meg magát, annak nincs része a tulvilági életben. Ez a mondat hasonló azon mondathoz (Sofrim 2): המאמר עצמו לדעת אין לו חלק לעיה. A casuisták épen a „לדעת“ szóra fektetik a fősúlyt; mert csak akkor tekintetik vétkesnek, ha be van bizonyítva, hogy teljes öntudattal ölte meg magát.

Korunkban, hol — fájdalom! — az öngyilkosok naponként szaporodnak, égető kérdés, hogyan kell velük bánni, s ha az igen tisztelt szerkesztő ur engedi, el fogom e tekintetben véleményemet mondani.

Siklóson, 1889. augusztus hó

Roth Áron,
ker. rabbi.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük július végén lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztatassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — kr.
negyed évre	2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889. augusztus hó 18.) 5649 ab hó (30. napos) 21., hétfő, 22., kedd 23., szerda 24., csütörtök 25., péntek 26., szombat (muszaf előtt bejelentik a chódes-t = m'vórchin hachódes; délután olvassák a 6. perek-et) 27. napja. Hetiszidra: R'é.

Hazai hírek.

— Királyunk 59. születés napját ünnepli meg ma felekezetiünk még nagyobb bensőséggel és szeretettel, mint az előző években. A csapás, mely szeretet királyunk atyai szívét oly szörnyen sujtotta, csak fokozta a ragaszkodást, szeretetet és tiszteletet, melyet a legjobb és a legnemesebb uralkodó iránt szívünket eltölti. Jobban mint valaha ismertük meg nagy lelkét, mely felülemelkedett a legszivszaggatóbb fájdalom és nemes megadással viselte a szörnyű csapást, magas kötelességérzetében, népe javáért, a béke biztosításáért kifejtett áldásos működésben keresve vigaszt és megnyugtatást. E nemes türelem, eme csodálatos lelki erő és magasztos kötelességérzet világitó példája lesz népeinek, a mint világitó példája nekik királyunk minden szépben és nemesben. Mi zsidók nem felejtjük el soha, hogy I. Ferencz József uralkodása alatt emelkedtünk ki a századokon áttartott embertelen elnyomás alól, az ő atyai kormányzása alatt nyertük el a minden embert megillető jogokat, egyenjogusított polgáraivá lettünk a hazának. — Áldja meg őt legdusabb áldásával menyői atyánk és királyunk, ki „sujtó kezét érezteti szereteteivel, de aztán megvigasztalja őket és sebüket szeretettel gyógyítja.“ Hallgasd meg Örökkévaló Isten népünk forró imáit, melyeket e napon gyermeki érzéssel szeretett és tisztelt királyunkért szí-

vünk mélyéből hozzád küldünk! — A dohányutcza templomban déli 1/2 12 órakor ünnepélyes istentisztelet tartatik, mely alkalommal Dr. Kohr Sámuel rabbi tartja az ünnepi beszédet.

— Szerajevo chacham-basijává a nemrég elhalálozott chacham Juda Finzi helyére a bosniai szefard (spanyol) zsidók chacham Abraham Abnun, eddigi travniki rabbit választották meg. Chaham Abnun csak a spanyol zsidók rabbija, de ezek fölött a kormány által ráruházott auctoritással bír, akár egy püspök. Az askanaz zsidóknak, a hol nagyobb számban vannak, külön rabbijuk van, persze csakugy szegényesen, minden hierarchikus pompa nélkül.

— Dr. Rósa Kálmán, a szegedi királyi törvényszék bírása e napokban Budapestre teszi át lakását mint az itteni királyi tábla kiegészítő bírása, hova az igazságügyminiszter hívta meg. Dr. Rosáról, ki testvére várhelyi Dr. Rosa Izsó, a szegedi zsidó hitközség elnökének, el van ismerve, hogy a magyar birói kar egyik jelese.

— Zsidók és a sport. A 25.000 frtos Szent-István versenydíjat, a bécsi Rothschild Nathaniel bárónak „Resolute“ nevű lova nyerte meg. Sok jeles antiszemita úr bizonyára ki fogja átkozni a világból Resolutot, a győztes lovat, mert, már a versenytéren is hallottuk, hogy: Ime egy újabb bizonyág! A zsidónak még a lova is előretolakodik! De e komikus megjegyzések nem változtatnak a versenybiróság itéletén, aki a lónál nem nézi, hogy zsidó-e a gazdája, vagy nem, hanem hogy nyert-e? Egyébként nemcsak a lóversenyekben győztek a zsidók. Ifjúságunk az atletikában is kiáll bajnoki mérkőzésre s mint a legutóbbi palicsi versenyek bizonyítják nem kis sikerrel. Egy nem éppen zsidó-barát lap tudósításából közöljük a következőket: A palicsi versenyek egyik legérdekesebb pontját képezte a sikverseny és a benne elért eredmény fölülmulja a Magyarországon eddig elérteteket. A hat induló közül győztes lett a fiatal Rósenthal Hugó, (Budapest), aki az 1609 méteres utat gyönyörű, egyenletes szabályos futással 5 percz 8 mp. alatt tette meg. Második Müller Dávid (Budapest) 6 percz alatt. A vendégek vasparipa versenyében második lett Schwarz Henrik Szegedről. A viadori korlát és nyújtó tornázásban győztes lett Müller Dávid, a fővárosban is előnyösen ismert tornász, aki 704 erőpontot ért el. A kezdők vasparipa versenyében ismét Schwarz Henrik érkezett másodiknak.

— Neuwelt Babetta, kit fájó szívvel kísértünk a lefolyt héten utolsó útjára, asszonyaink egyik legjobbika, a női erények valódi mintaképe volt. Zajtalanul, de annál hathatósabban és annál nagyobb odaadással gyakorolta jótékonyágát, mit élte egyik főfeladatává tett. Páratlan kitartást és buzgalmat tanusított évek hosszú során át mint a pesti jótékony zsidó nőegylet és a süketnéma intézet előljárósági

tagja, és midőn az utolsó időben csapás csapás után sujtotta nemes szívét (egy év lefolyása alatt elvesztette élte koronáját, férjét, Neuwelt Armit és nemkevésbé szeretett édes anyját, özv. Munk Rózát) annál nagyobb odaadással és könyörülettel gyakorolta nemes cselekedeteit. Mint feleség, anya, rokon és barát négyaránt példája volt az odaadásnak, szeretetnek és áldozatkészségnek. Négy gyermeke közül csak kettő lakik a fővárosban: Dr. Brüll Ignáczné, budapesti angol alkonsul neje és Tószegi Freund Vilmosné, de haza sietett Bécsben lakó leánya és egyetlen, Londonban tartózkodó fia is. Ezeknek, továbbá a pesti zsidó nagy hitközség előljáróságának, a zsidó nőegylet, több jótékony testület és számos barátja és tisztelője jelenlétében tették le családi sirboltjában a nemes elhunytat, miután Dr. Kohn Sámuel rabbi gyönyörű, megható bucsuztatóban az elhunyt erényeit és nemes tulajdonait ecsetelte, ki, fájdalom, oly korán — csak 46 éves volt — költözött el azok közül, kik annyira szerették. Béke és áldás lengjen emléke fölött!

— **Pozsonyból** írják lapunknak. Az itteni zsidó nagyhitközséget súlyos csapás érte. Egyik legjelesebb vezetője, *Pappenheim Záv*l nyári tartózkodási helyén Hüttelsdorfbán hirtelen meghalt. A holttesttel együtt számos barátja és tisztelője érkezett ide Bécsből, hol a temetés nagyszerű részvétel mellett f. hó 11-én folyt le. Mondható az egész község, az egész, 300 bachurból álló jesivah és az elhunytak nem egyelőkelő keresztény joakarója és tisztelője vett azon részt. Schreiber Bunem főrabbi távollétében Schlesinger Jechiel rabbiülnök tartotta a gyászbeszédet, ezután az elhunyt egyetlen fia lépett a koporsóhoz és zokogva bucsuzott el atyjától, kinek fényes tulajdonairól emlékezett meg és szentül megígérte, hogy egy hajszálnyira sem távozik atyja által neki kijelölt utról. Tonuach nafsó cz'ruró biczrór hachajun.

— **Haláleset.** E hó 11-én hunyt el *Blumgrund* N. H. bolesói (Trencsén megye) rabbi, ki e községnek harmincz éven át volt hű lelkipásztora. Temetése a lakosság nagy részvétele mellett ment végbe. Ott láttuk a kerület országgyűlési képviselőjét, szolgabíró, közjegyzőket, földbirtokosokat, küldöttségileg képviselve volt a trencsényi, vágujhelyi, illavai, bitsei, vágbeszterczi, és ruszka községek. Gyászbeszédet tartottak: az elhunyt fia, *Neumann* és *Tauber* rabbisági ülnökök Vág-Ujhelyről, *Hönig*, zsolnai rabbi s *Lewin* illavai rabbi, ki gyönyörű gyászbeszédben méltatta az elhunyt jeles tulajdonait.

— **Szigetvárról** vesszük a következő sorokat. Tisztelt Szerkesztő ur! Becsecs lapja 29 ik számában szives volt népiskolánk ez évi értesítőjét néhány sorban ismertetni. Héber oktatásunkra nézve megjegyzi t. Szerkesztő ur, hogy „a biblia tanítás nálunk Mózes első és negyedik könyvére szorítkozik, ami elég különös.” Engedje meg, hogy iskolánk tantervét illetőleg következő felvilágosítás-

sal szolgáljak: Az eddigi beosztás szerint a 2. s 3. osztály egy tanító vezetése alatt, a 4. s 5. osztály szintén egy tanító vezetése alatt állott. Minden gyermek tehát legalább is két éven át maradt egy tanító keze alatt. Tekintettel arra, hogy manapság a zsidó népiskolákban a többnyelvű tanítás miatt a szorgalmi idő alatt Mózes 5 könyvét teljesen át nem vehetik, dr. *Klein* Gyula rabbi, volt igazgatónk, igen helyesen osztotta be a thóra tananyagát, midőn évekkal ezelőtt az alsóbb osztályokban felváltva az egyik évben Mózes I. könyvét, a következőben Mózes II. könyvét tűzte ki a tanítás anyagául. Hasonlóképen a felsőbb osztályokban az egyik évben Mózes IV. könyve, a következőben Mózes V. könyve taníttatik. A jövő isk. évben pedig Mózes III. k. 19. fejezete is véteik a felső osztályokban. **Marczali Mór.**

— **Nagylelkű hagyomány.** A mult hét végén kísérték Fogaroson örök nyugalomra *Speiser* Áron kapitányt nagy katonai és polgári pompával. Az elhunyt összes vagyonát a fogarasi zsidó hitközségnek hagvta, melynek ő volt az elnöke. A hagyományozó kikötötte, hogy a házat és értékpapirokat, melyben az örökség tekszik, eladni nem szabad s csak annak kamatait lehet felhasználni iskolai és kulturczélokra.

— **Halálozás.** A napokban rövid szenvedés után elhunyt *Weil* Izidor, a kereskedelmi bank levelező osztályának főnöke 24 éves korában. A nagytehetségű ifju halála mély részvételet keltett s a lesújtott szülőket igazán nagy csapás érte elvesztésében. A legszebb jövővel kecsegtető pályáról térítette le az elhunytat a halál. A főváros általános részvéte mellett temették el.

Külföldi hírek.

— **Zsidó dékán a berlini egyetemen.** Nálunk ez nem történhetik meg kormányunk nagy „szabadelvűsége” miatt, Berlinben azonban éppen most közli a hivatalos lap, hogy *Goldschmidt* Lewin tanárt az ottani egyetem jogi karának dékánjává választották meg.

— **Emléktábla Cremieux házán.** A párisi község-tanács elhatározta, hogy azt a házat, melyben Cremieux Adolf meghalt, a De La Pompe utczában, emléktáblával jelöli meg.

— **Egy zsidó iskola Konstantinápolyban.** A konstantinápolyi németek Talmud-Thora iskolájának jelentésében többek közt a következőket olvassuk: Mint minden évben, úgy az idén is rendeztünk ifjúságunk számára jól sikerült falusi ünnepélyt, mely alkalommal 5 legszegényebb tanulót teljesen új ruházattal, lábbelivel láttunk el. *Calice* báró, konstantinápolyi osztrák-magyar nagykövét az idén is elvállalta annak a bálnak patronatusát, melyet iskolánk javára rendeztünk és nemcsak a nagykövetség összes tisztikara és az itt időző osztrák-magyar tiszttek vettek részt a bálnon, hanem az összes többi hatalmak követői is. 1889. áprilisában 36 növendék hagyta el isko-

lánkat. Ezek közül 13 iparos lesz, 6 más iskolába lépett, 8 szintén másféle iskolát végez, 8 elköltözött és egy kutasított a városból.

— **Zsidó gróf.** Portugal királya *Pereira* Eugen lovagot gróffá és portugali granddá nevezte ki. *Pereira* a 4. zsidó Európában, ki a grófi rangot viseli. Megemlítjük ezuttal, hogy Portugaliából származott a haidan oly hatalmas Naszi József, naxosi herczeg is, kit csak egy lépés választott el a királyi koronától, de mig ezt a lépést megtette, fejét vesztette.

— **Nagy alapítvány.** *Marc Gewich*, Amsterdam egyik előkelő birtokosa és az ottani zsidó hitközség kuratora 100.000 frtot adományozott egy zsidó sinlők házának alapítására.

— **A szent város körül** egy félszázad óta 64 satorszerű kis épület áll, melyet annak idején áldott emlékü Montefiore Mózes hevenyében építettett ugyanannyi lakásnélküli zsidó család számára. A jeruzsalmi helytartó egy rendelete most meghagyja az eme házakban lakóknak, hogy 50 nap alatt hagyják el azokat okvetlenül, mert egytől-egyig le lesznek rombolva. A házak először gátolják a város terjedését, mely már rég túlradt a határtképző várfalakon, másrészt ezek az épületek oly állapotban vannak, hogy bedőlésük minden nap várható. Minthogy a kormány rendelet kárpótlásról mitsem szól, a szegény emberek most hajléktalanul maradnak. Jeruzsálemben pedig misem drágább a lakásnál.

— **A muszka császár testvéröccse,** *Vladimír* nagyherczeg *Felsmann* M., a chemia tanárát, kiiránt régóta nagy vonzalmat tanusított, a napokban bemutatta testvérének, a czárnak is, még pedig a következő szavak kíséretében, »Ez az egyetlen ember, felség, kit Oroszországban nagy tudománya miatt csodálok.«

— **A kieli egyetemen** 4 zsidó rendes tanár működik. *Ladenburg*, *Schlossmann*, *Ringheimer* és *Behrend*.

— **Az antiszemitizmus ellen.** Lapunk 28-ik számában említettük, hogy *Linzen Kiezling* C. dr. szerkesztése mellett irodalmi vállalat indult meg, melynek célja az antiszemitizmus elleni küzdelem. A vállalat első teljes füzeté most érkezett szerkesztőségünkhöz. Címe: „Zeitschrift zur Bekämpfung des Antisemitismus.“ Legalább havonként egyszer fog megjelenni, de esetleg többször is. Előfizetési ár fél évre egy frt, egyes szám ára pedig 20 kr. A jelen számban jelent meg a mű programja, melyben *Kiezling* a vállalat nemes feladatát ecseteli. Öveti ezt egy szerfelett érdekes cikk, mely az eurpai zsidókról szól. Tartalmaz továbbá a füzet visszaemlékezéseket *Hamerling* Róberttről. E szerint a kitünő költő és író 1884-ben következőkép nyilatkozott: A zsidó kérdést megoldották, véglegesen oldották meg a modern népi, polgári és emberi jog szempontjából. A modern társadalom, a modern civilizáció a fajok teljes politikai és

szociális egyenlősítése mellett foglaltak állást, mindenemű proscibálása, üldözése s jogelvonása egy fajnak el nem gondolható a modern államban. *Johann* József, königgrázi püspöknek az antiszemitizmust elítélő körlevele fejezi be az érdekes füzetet.

— **Rabbinusok eldorádója.** A Cincinatiban levő „Hebrew Union College“ nevű rabbiképző intézet végzett növendékei — mint egy new-yorki zsidó felekezeti lapban olvassuk — épenséggel nem panaszkodhatnak a miatt, hogy nem jutnak állomáshoz. A lefolyt tanévben kilenczen végeztek és nyolczan már el is foglalták a rabbi állomásukat, melyekkel őket megkínálták. A kilenczedik még habozik, hogy melyik község meghívásának engedjen. Ritka jelenség, hogy hasonló tanintézet növendékei, még mielőtt végleg elhagyták volna a tanodát, már előkelő és befolyásos álláshoz jussanak. — A viszonyok nálunk még olyanabbak. Tudunkkal 6 magyarországi nagy község vár most rabbira, de a szemináriumban jelenleg egy sem végzett, és a jövő évben is csak hárman lesznek felavatva.

— **Zsidó maire.** *Sydneyben* a maire-választás alkalmával egyhangulag *Horwitz* Lajost kiáltották ki. Most már három kiváló ausztráliai város van, melyekben zsidók viselik a maire tisztet. *Melbourneban* ugyanis *Benjamin* B., *Sandhurstban* pedig *Cohn* Jakab maire viték ki polgártársaik teljes meglegedését.

— **Magas látogatás.** *Hohenlohe-Schillingsfürst* herczeg *Elsass-Lotharingia* császári helytartója a napokban *Niederbronnban* időzött és az alkalommal meglátogatta a zsidó-hitközség három templomát, melyekről nagyon dicsézőleg nyilatkozott. A hitközség nevében az előjáró üdvözölte a herezeget.

— **Antiszemita lapok polemiája.** „Tudomány hiányában a „Deutsches Volksblatt“ nem tud mást csinálni, mint szemtelenkedni. Pedig tudja, hogy aki sárban vájkál, annak piszkos lesz a keze.“ — Így ír a *Vaterland* című napilap, a szintén ultraklerikális, feudális és antisemita „Deutsches Volksblatt“-nak. És mindezt azért teszi, mert a *Deutsches Volksblatt* őt egyszerűen „zsidólapnak“ nevezte.

— **Zsidó művésznők.** *Londonból* írják, hogy a *St. James* Hallban tartott nagy nemzetközi hangversenyen három zsidó leány — nővérek — aratott zajos sikert. *Bernstein* Ray k. a. *Matei* „Dear Heart“-jában remekelt gyönyörű hangjával, *Bernstein* Lily k. a. hegedűjátékával ragadta el a közönséget, úgy hogy a darabot ismételnie kellett. *Bernstein* Sarah kisasszony pedig kitünő zongoraművésznő. A lapok elragadtatással irtak róluk.

— **Kis-Románia Newyorkban.** Szeretik a zsidókat hazafiatlansággal, a szülőföld iránti érzéketlenséggel is vádolni a többi közt bizonyos urak. Minden nemzet zsidó vallású lakossága czátolat ugyan a vádra, de a legszebb czáfolatot a következő newyorki hir képezi: Romániából legtöbbszörre *Jassyból* körülbelül 1500 zsidó család vándorolt ki Newyorkba s ezek a *Chrisy*-, *Torsyth*-, *Eldridge* és *Delanay*-utczákban laknak s e négy utczából

álló városrészt méltán nevezik „Kis-Romániának.” A román zsidók méltán vallják magukat Newyorkban is Románia-fiainak. Intézményeikben, szokásukban, nyelvükben, megmaradtak románoknak. Számos templomuk van, melyek Jassy-i Beth-amidrasch-nak neveznek. A „Benai Brith” páholyok között három van Románia név alatt. A kereskedelmi nyelvük a román, van román zenekaruk, a román nemzeti tánczokat nem egyszer járják. Van román egyesületük „Societate Fratberna, Juminea Romana” czim alatt, van román színházuk, két román gyógyszertár. Szóval a kivándorolt román zsidók nem lesznek hűtlenek hazájukhoz, hazájukon kívül sem.

A petroleum-tisztítás feltalálója.

A »Vom Fels zum Meer« czimű elsőrangú havi folyóirat nemrég felette érdekes cikket közölt Warnholz Hugó tollából a petroleum és kátrány nyeréséről. Warnholz többek közt kifejti, hogy ki volt feltalálója a petroleumnak, illetve ennek destillálásának. Zsidó volt.

Schreiner Ábrahámnak hívják, és most is ott él Drohobycz galicziai helységben. Ősz ember már és nem igen járhat kereset után, pedig a szerencsétlen reászorulna, mert találmányából, mely másoknak milliókat hajt, neki volt a legkevesebb haszna.

A szegény ember sorsa csakugyan megérdemli, hogy elbeszéljék és meghallgassák.

Schreinernek ezelőtt több mint 35 évvel földbirtoka volt Boryslawban; ott tapasztalta, hogy a telek mélyedéseiben gyakran feltűnt egy zsiros, piszkos anyag, melyet a környékbeli parasztok gyógyhatásának tartottak és sebekre, daganatokra s egyéb sérülések gyógyítására használták. Sokan kocsikenőcsnek is alkalmazták.

Schreinerben az a gondolat támadt, hogy hátha másra is használhatná a folyadékot, mely a puha iszapos földanyagban volt.

Golyót formált az iszapból, belet huzott rajta keresztül, mely magába szivta a nedvet és miután meggyújtották, pirosos lánggal égett.

Ez volt kétségtelenül az első petroleum-lámpa.

Schreiner most már azon gondolkozott, hogy mint válaszsza ki az égő olajat a földből. Nem volt sem műveletlenebb, sem műveltebb megannyi hitsorsosánál, de hallott valamit a destillálásról, melylyel a burgonyaszesz égetésnél élnek, és azt hitte, hogy ugyanazt megpróbálhatja az égő iszappal is.

Vásárolt valami nagy vasfazékat, és abból jólrosszul készített magának egy tisztító készüléket.

A fazékat megtöltötte az olajos iszappal és aztán tűzre tette.

Várta a destillálást.

De ugyanaz történt, a mi Schwartz Bertalant, a puskapor feltalálóját rémitette meg. A fazék a

robbanás következtében darabokra tört, és Schreiner rútol összeégette testét.

Sokáig kinlódott sebei következtében, de alig gyógyult ki, már újabb kísérletezéshez fogott.

Valami uton-módon szerzett magának egy valószínűs tisztító készüléket, a milyenek a gyógyszertárakban szoktak lenni. Egy ismerős gyógyszerész-segéd megmutatta neki, hogy kell bannia a szerszámmal és Schreiner jól megértette az utmutatást.

A kísérlet meglehetősen sikerült; igaz, hogy a nyert folyadék borzalmasan iszapos és piszkos volt de azért a petroleum fel volt találva.

Schreiner a folyadékot palaczkokba töltötte és eladta egy drohobyczi gyógyszertárosnak.

Ez 1853 ban történt.

Eszerint nemcsak feltalálója Schreiner a petroleumnak, hanem első áruba bocsátója is.

Csakhamar többet és többet készített az új folyadékból és több palaczkkal eladott a sambori patikusnak és annyira vitte, hogy Mikolasch lebergi chemikus 15 forintot adott neki egy mázsa petroleumért.

Mikolascht nagyon érdekelte a találmány, folytatta a destillálást és így előállította a szintelen, tiszta folyadékot, mely már sokkal jobb volt Schreinerénél.

Ugyanebben az évben történt, hogy a bécs Ferdinánd-északi vasut társaságot Prollas felügyelő figyelmeztette az új világító szerre, és a társaság 1853-ban körülbelül 300 mázsat hozatott Lembergől. Husz forintjával fizette a mázsat.

Ezzel aztán utját egyengették a petroleumnak, Schreiner kezdte nagyban üzni a petroleum készítést. Gödröket ásított, melyben az olaj összegyülemlt, és 1856-ban elkészült az első akna.

Berendeztetett egy rendszeres finomító intézetet és már-már azon volt, hogy gazdag emberré legyen, mikor 1866-ban tűz támadt házában, mely elpusztította mindenét.

Nagynehezen felépítette házát, de alig volt készen, ismét tűzvész támadt, mely végleg koldussá tette Schreinerert, ki ezentul nem tudott már versenyezni konkurrensaival.

A szerencsétlen öreg még őrzi okmányait, melyek azt bizonyítják, hogy ő volt az első, ki petroleumot készített és árult, de ez mitsem használt neki. Csak nagy ügygyel bajjal tengeti életét.

Hitsorsosaira nézve találmánya annyiban is bir fontossággal, hogy magában a boryslai aknában 7—8 ezer zsidó dolgozik.

Minthogy az amerikai petroleum-ipar csak 1854-ben, illetve 1859-ben kezdődött, Schreineré marad a petroleum tisztítás feltalálásának dicsősége, zsidó volt ki az emberiséget megajándékozta a petroleummal, melynek haszna megbecsülhetlenné lett.

Major J. Gyula az orsz. izr. tanító-képezde és a magy. zeneiskola tanára saját lakásán (Erzsébet-körut 53) ének, zongora és elméleti tanfolyamat nyit.

Pályázat.

A **szegzárdi** izr. hitközség egy rabbi-állás szervezését elhatározván, ennek betöltése céljából ezennel pályázatot hirdet.

Pályázótól megkívántatik a magyar és német hitszónoki és a héber tudományban való szakképzettségén kívül a bölcsészettudori oklevél. A jövedelem áll: **1000** frt fizetés, **300** frt lakbér és az anyakönyv vezetéssel járó, törvényesen megállapított dijakból.

Ezen állást elnyerni óhajtó rabbi urak felkértenek, miszerint f. é. szeptember hó **1-ig** képességi és működési okmányaikkal felszerelt ajánlataikat, melyben életkor és családi állapot is kitüntetve legyen, alulírott elnökhöz beküldeni sziveskedjenek.

A próbaelőadás megtartása csupán a meghívottak fog megengedtetni.

Szegszárd, 1889. július 15.

Dr. Braun Bernáth

hitk. elnök.

Pályázat.

A **szentesi** zsidó hitközségnél **500** frt évi fizetéssel szabad lakás fél Schechita és egyéb szokásos mellékjövedelemmel egybekötött második előimádkozó állás töltendő be.

Pályázóktól megköveteltetik, hogy Koreh, Schochet ubodek legyenek és felkértenek, hogy életkorukat, családi állapotukat, eddigi működésüket, valamint valláserkölcsei magaviseletüket és képzettségüket feltüntető okmányokkal felszerelt folyamodványaikat f. év **szeptember 1-seig** bezárólag alulírott hitközség előjáróságához küldjék be. Az állomás azonnal elfogalandó.

Próbaelőadásra csakis a meghívottak fognak bocsátatni és az utiköltség kizárólagosan csak a megválasztottnak fog megtérítetni.

Szentesen, 1889. augusztus 12-én.

Az előjáróság nevében:

Freund Márk

hitk. jegyző.

Feiler Márton

hitk. alelnök.

Nyilvános polgári és kereskedelmi iskola,

Budapest, V., Nagykorona-utca 13.

Az 1830. évben alapított, kittingő hírnevű Hampl-féle, utóbb Prasszer-féle kereskedelmi iskolát alulírott igazgatóság az 1888. év szeptember havában vette át és a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszterium azt, tekintettel az iskola kitünő felszerelésére, valamint arra a körülményre, hogy abban kiváló és csupa okleveles tanerők működnek, 9 havi rövid működése után már a folyó évre is felruházta a nyilvánossági joggal. Bizonyítványaink tehát csak oly érvényesek, mint bármely állami iskola által kiállítottak. A jövő tanévi beiratások f. évi augusztus hó 26-án kezdődnek, de a tanulókat az egész szünet alatt lehet előjegyeztetni. Az iskola bennlakással lesz összekötve és a növendékek az igazgatóság közvetlen felügyelete alatt állanak. Szombaton és a zsidó főünnepken teljes szünet. Vidéken lakó orthodox szülők érdekében az igazgatóság intézkedett az iránt, hogy gyermekeik tisztességes orthodox egyéneknél (tanítók, hitközségi alkalmazottak) a legszigorubb vallásos kivánalmakat is minden tekintetben kielégítő és egyébként is megfelelő ellátásban és felügyeletben részesüljenek. Részletes programmal mindenkor szívesen szolgálunk.

Az igazgatóság.

Landesmann Lipót

a nagym. miniszterium által engedélyezett

VI. oszt. mag. polgári fiú-iskolája Szabadkán.

A polg. isk. előkészít a keresked. akadémia, középipartanoda, mintarajztanoda és hadapród isk. számára; képesít többféle állami hivatalra, vasuti, kereskedelmi, ipari, biztosító- és pénzügyintézeteknél való alkalmaztatásra. Folytatólag átléphet a tanuló a gazdasági, erdészeti állatorvosi középintézetekbe. Növendékek tisztességes ellátásban, gondos vallás-erkölcsei nevelésben és rendszeres pótoktatásban részesülnek. Folytonos felügyelet. Mérsékelt dijak. — Ugyanott egy jó okmányokkal ellátott tanár alkalmaztatik. — Ertesítő kívánatra bármikor.

Szombaton és ünnepnapon előadás nem tartatik.